

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

Δεν επιδιώκω να υποδείξω λύσεις στα πολλά προβλήματα της Μουσικής μας. Επιθυμώ όμως να προσπαθήσω να κατανοηθώ πως μόνο με ψυχική επαφή και πνευματική συνεργασία θα ήταν δυνατό να φθάσουμε στα προβλήματα της και μόνο συλλογικά θα μπορέσουμε να τα θεραπεύσουμε.

Σε όλες της ιερές ακολουθίες, αλλά κυρίως στη Θεία Λειτουργία, η ψαλμωδία πρέπει να είναι πάντα σε θέση να συγκινή την ανθρώπινη ψυχή και να συντελέσει το χριστιανικό περιεχόμενο της να επιδρά στον ψυχικό κόσμο του πιστού. Γι' αυτή την ψαλμωδία ο **Γκόαρ** στα σχόλια του **Ευχολογίου** του (1647) σελίς 434 γράφει: «Βιβλία, με μουσικά σημαδόφωνα γραμμένα κάτω απ' εκείνο που πρόκειται να ψάλλουν, σπανιότατα έχουν οι Έλληνες γι αυτό αυστηρά εντοπώνουν στη μνήμη τους ύμνους και τα λόγια και το μέλος και μένουν σταθεροί στις απαρχές όπως ονομάζονται οι *Ειρμιοί*». (Π. Φορμόζης τεύχος Β', σελίς 17).

Ο **Χούγκο Ρήμαν** πάλιν και στο έργο του «**η Βυζαντινή σημειογραφία από τον 10^ο έως τον 15^ο αιώνα**» μπερδεύει τους ήχους γιατί δεν γνώριζε την σωστή αριθμηση των ήχων από το 1-4 που εγένετο με τα γράμματα του αλφαβήτου Α-Β-Γ-Δ.

Ο **Φορμόζης** (τεύχος Α', σελίς 31) γράφει: «*Το σύστημα γραφής της Βυζαντινής σημειογραφίας εμφανίζεται να μεταχειρίζεται με κάποια οικονομία σημαδόφωνα, που σημαίνουν κίνηση στο διάστημα. Ο μελοποιός είχε τρία σημαδόφωνα για μελωδική κίνηση προς τα επάνω και άλλα τρία σημαδόφωνα για μελωδική κίνηση προς τα κάτω. Χρησιμοποιούσαν επίσης την απορροήν και το ίσον που σήμανε επανάληψη του φθόγγου στο ίδιο ύψος*».

Τα σημαδόφωνα που αρχικά δεν ήταν καθορισμένα, ενίσχυσαν την προφορική παράδοση και εξελίχθηκαν, σε ανυπόστατα φθογγόσημα, άσχετα με τη μνήμη και την προφορική παράδοση και έτσι η συμμετοχή του Συνθέτη ήταν πιο ουσιαστική για την απόδοση του εκτελεστή. Πρόθεση του Συνθέτη ήταν η δημιουργία μουσικής χωρίς αισθησιασμό, αλλά μουσικής που θα ήταν μια αέναη προσευχή για το θεό της αγάπης, μακριά από κάθε είδος καινοτόμων μελωδιών κοσμικού χαρακτήρα.

Ο **Σ. Καρράς** στο βιβλίο του «**Η παλαιογραφική έρευνα εν Ελλάδι, Αθήναι 1976**» και στη σελίδα 23 γράφει: «*Είμεθα υποχρεωμένοι να λάβομεν υπ' όψιν προσέτι και την αδιάκοπον φωνητικήν παράδοσιν της ψαλμωδίας – γραπτήν και προφορικήν – την μουσικήν της Εκκλησίας μας, ήτις διέσωσε ζων, το περιεχόμενον των μουσικών θέσεων και γραμμών της εκκλησιαστικής μελοποιΐας*». Και συνεχίζων γράφει: «*ακόμη και της λοιπής μουσικής παραδόσεως – των εθνικών ασμάτων – του ελληνικού λαού, ανάγκην να έχωμεν γνώσιν. Διότι άσματα είναι και τα εκκλησιαστικά τροπάρια, άσματα ιερά και είναι και αυτά εις τους αυτούς ήχους μελοποιημένα*». Και παρακάτω ο **Σ. Καρράς** (σελίς 29) τονίζει ότι: «*τα νέα συνθέματα είναι συνέχεια των προγενεστέρων, των οποίων διαφέρουσι μόνον, ως προς την γραφήν υπάρχει διαφοροποιήσις του γραφικού συστήματος, είτε προς το τελειότερον, είτε προς το απλότερον*».

Η εξήγησις του γνωστού, από της εις την νέαν γραφήν αποδόσεως του πολυελέου «**Λόγον αγαθόν**» εις ήχον δ' του **Μπερεκέτη**, αποδεικνύει την ενότητα αυτήν της

μουσικής παραδόσεως, των προ και των από του 18^{ου} αιώνας και εφεξής Μουσικών συνθέσεων, ασχέτως προς το γραφικόν σύστημα εκάστης εποχής».

Επειδή ανεφέρθη και το σύστημα του **Γ. Λεσβίου**, ημείς δεχόμεθα κάθε ερευνητικήν εργασίαν την οποίαν μετ' ενδιαφέροντος εξετάζομεν, θα πρέπει όμως εδώ να παρατηρήσωμεν το σύστημα του Γ. Λεσβίου, το κατεδίκασεν ο Κων/πόλεως **Ανθιμος ο Στ'**: «ως νέους παρεισάγουσα και προστεθεμένη ήχους, και τούτων τα ονόματα, και τα γνωρίσματα, και αι κλήσεις παραλλάτουσα και συγγέουσα, έτι δε και κατά τα σημεία της γραφής, τα προς το ύφος του εκκλησιαστικού μέλους αρμόζοντα, και όλως απαλλοτριουμένη της νενομισμένης και καθιερωμένης, τη Αγία Εκκλησία μουσικής». (Μελετήματα Ζ.Ι. Μπουγάτσου, Αθήναι 1993).

Τον 4^ο αιώνα σε μια διδακτική συνομιλία, ένας δόκιμος μοναχός, ερωτά τον γέροντα του πως στην Αλεξάνδρεια θαύμασε τις χορωδίες στις εκκλησίες, ενώ οι μοναχοί στην έρημο δεν τραγουδούσαν καλώς και ο Πάμπο του λέγει: «*Αλίμονο σε μας παιδί μου, που ήλθαν ημέρες, που οι μοναχοί εγκαταλείπουν τη δυνατή τροφή που μας παρέχει το Άγιον Πνεύμα, κι επιδίδονται σε τραγούδια και στην τέχνη του ήχου... Οι μοναχοί όμως δεν αποσύρθηκαν σ' αυτήν την έρημο για να εμφανίζονται υπεροπτικοί μπρος στο Θεό, να ψάλλουν κοσμικές μελωδίες, να τραγουδούν ρυθμικά, να κτυπούν τα χέρια τους και να κινούν τα πόδια τους σε βηματισμούς χορού. Όχι, οφείλουμε με φόβο Θεού, με δάκρυα και στεναγμούς, ευσεβείς και μετανοημένοι, με φωνή γεμάτη ταπεινοφροσύνη να προσφέρουμε τις προσευχές μας στο Θεό*».

Κλείων το παρόν, υποβάλλω θερμήν παράκλησιν προς τους συναδέλφους, που είναι κατά την γνώμην μας, κατά πάντα άξιοι για ψυχικήν και πνευματικήν συνεργασίαν, τουλάχιστον τις μελωδίες της Θ. Λειτουργίας να τις ψάλλουν απλά και από τα **κλασσικά κείμενα**. Πρέπει να κατανοήσουμε ότι για να γίνη μια μελωδία προσιτή στον πολύ λαό, πρέπει να είναι **απλή** με περιορισμένη μελωδική έκταση. Αυτό είναι το μυστικό και η επιτυχία των μελωδιών που ψάλλονται από όλους τους πιστούς. **Είναι απλές**. Άλλωστε το ήθος της Μουσικής μας και ο χαρακτήρας της είναι καθαρώς προσευχητικός και όχι αισθησιακός και σκοπός της είναι η κατάνυξις και η επικοινωνία μας με τον Θεόν της Αγάπης. Μήπως είναι καιρός να σκεφτούμε **την επαναφορά μόνων των απλών μελών της και την περαιτέρω απλοποίησιν της; Μήπως;**